Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö VNS 6/2025 vp

Lounais-Suomen poliisilaitoksen asiantuntijalausunto valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Lounais-Suomen poliisilaitoksen asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta VNS 6/2025 vp.

2 Lounais-Suomen poliisilaitoksen asiantuntijalausunto

Lounais-Suomen poliisilaitos yhtyy sisäisen turvallisuuden selonteossa esitettyyn kuvaukseen toimintaympäristöstä ja eritellyistä painopistealueista ja pitää selonteon esityksiä poliisitoiminnan osalta kannatettavina.

Poliisitoiminta vuorovaikutuksessa kansalaisten kanssa vuoden jokaisena hetkenä takaa sisäisen turvallisuuden toimintaympäristön syvällisen ja ajantasaisen tilannekuvan poliisissa. Lounais-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan kansalaisten turvallisuuden tunnetta voidaan parantaa erityisesti katuturvallisuuden lisäämisellä eli ehkäisemällä yleisillä paikoilla tapahtuvia rikoksia. Katuturvallisuuteen liittyvät kiinteästi jäljempänä käsiteltävät nuorisorikollisuuden, ääriliikkeiden ja terrorismin sekä järjestäytyneen rikollisuuden osa-alueet. Toisena keskeisenä sisäisen turvallisuuden painopisteenä käsitellään poliisin roolia erilaisten ulkoisten uhkien torjunnassa muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Poliisitoiminnallinen suunnittelu ja toiminnan vaikuttavuuden rakentaminen edellyttävät pitkäjänteisyyttä, jonka johdosta poliisin rahoitus olisikin tärkeää suunnitella pitkäjänteisesti, ylivaalikautisesti. Poliisin suotuisa resurssikehitys on mahdollistanut vaikuttavuuden lisäämistä ja vaikka henkilöstö onkin poliisin tärkein voimavara ja samalla suorituskyky, tulisi rahoituksessa huomioida myös poliisin kalusto, toimitilat sekä tietojärjestelmät. Ilman toimintaa mahdollistavaa kalustoa ja tietojärjestelmiä jää osa vaikuttavuudesta saavuttamatta.

Poliisi on keskeisin sisäisestä turvallisuudesta vastaava viranomainen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Poliisi vastaa yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, rikosten torjunnasta ja selvittämisestä sekä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapintaan

sijoittuvien uhkien torjunnasta - esimerkiksi vieraan valtion hybridioperaatioiden osalta - yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Poliisin tehtävien ja toimialan voidaan katsoa laajentuneen ja poliisilta edellytetäänkin 24/7-periaatteella korkeaa operatiivista valmiutta mitä moninaisempien uhkien torjuntaan. Korkean tason operatiivisen vasteen tuottaminen edellyttää riittävää, pitkäjänteisesti suunniteltua ja turvattua henkilöstöresursointia sekä ajantasaisia toimivaltuuksia ja kalustoa.

Lounais-Suomen poliisilaitoksen näkökulmasta sisäisen turvallisuuden selonteossa korostuvat uudet rikollisuuden ilmiöt sekä poliisin toiminta sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnassa mukaan lukien kriittisen infrastruktuurin suojaaminen. Tältä osin todetaankin, että poliisilaitos toimii lähimpänä valtakunnan poliisin yksikkönä suhteessa Ahvenanmaan maakuntaan ja on toiminnassaan varautunut tukemaan alueen poliisiviranomaista.

Keskeisellä sijainnilla Itämerellä oleva Ahvenanmaa on demilitarisoitu. Tämä tarkoittaa sitä, ettei sotilaallinen läsnäolo maakunnassa ole sallittua ja ettei saaria saa linnoittaa. Ahvenanmaa on myös neutralisoitu, minkä vuoksi se on mahdollisissa konflikteissa pidettävä sodan uhan ulkopuolella. Kansainvälisillä sopimuksilla on luonnollisesti vaikutuksia Ahvenanmaan puolustuksen suunnitteluun ja varautumiseen myös rauhan aikana.

Selonteon mukaan Ahvenanmaahan kohdistuvan hybridivaikuttamisen uhka on kohonnut. Ahvenanmaan kautta kulkee tärkeitä energia-, tietoliikenne- ja meriyhteyksiä. Kuten Suomenlahdella tapahtuneiden kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuneiden tapahtumien yhteydessä on havaittu, on poliisi merkittävä ensivasteen toimija ja vastuuviranomainen myös saaristossa ja merialueella tapahtuvien turvallisuusuhkien torjunnassa. Vaikka tehtävä kuuluisikin myöhemmässä vaiheessa toisen viranomaisen vastuualueelle, on poliisin rooli ensivasteen tuottavana viranomaisena merkittävä.

Poliisin toiminta korostuu epäselvissä uhkissa, erityisesti niin kauan kuin ne eivät ole tulkittavissa ja tunnistettu sotilaallisiksi uhiksi. Lounais-Suomen poliisilaitos on maantieteellisesti Ahvenanmaan maakunnan lähin valtakunnan poliisiviranomainen, joka kykenee tarvittaessa nopeasti tuottamaan operatiivista tukea Ahvenanmaan maakuntaan. Valtakunnan poliisiyksiköiden operatiivisen vasteen nopea tuottaminen perustuu harjoiteltuun yhteistoimintaan, riittävään resursointiin sekä merelliseen liikkumiskykyyn. Myös aluevalvontalain soveltaminen poliisitoiminnassa Ahvenanmaan maakunnan alueella on keskeistä erilaisen vaikuttamisen tai jopa sotilaallisen toiminnan tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimivaltuuksin. Alueen demilitarisoinnin johdosta sisäisen turvallisuuden viranomaisilla on korostunut vastuu myös aluevalvonnan osalta.

Poliisin ensivasterooli Ahvenanmaan maakunnan alueella tapahtuvissa tilanteissa voi jatkua pitkään. Tämä edellyttää poliisille riittävää panostusta kalustoon, välineisiin, huoltoon ja omasuojaan. Poliisi ei erilaisissa yhteiskunnan häiriötilanteissa voi myöskään perustaa liikkuvuuttaan ainoastaan muilta viranomaisilta, esimerkiksi Rajavartiolaitokselta, saamaansa virka-apuun. Poliisille tulee luoda kyvykkyys merelliseen logistiikkaan vähintäänkin siten, että poliisilaitos pystyy kuljettamaan toimintaryhmän varusteineen

kohdealueelle myös avomerialueella tilanteissa, joissa logistista virka-apua ei ole saatavilla tai esimerkiksi ilma-alukset eivät ole käytettävissä.

Ahvenanmaan demilitarisaatiosta johtuen Puolustusvoimien poliisille antamaan virka-apuun liittyy erityisiä oikeudellisia haasteita, jotka tulee huomioida valmiussuunnittelussa muun muassa hyödyntäen Rajavartiolaitoksen suorituskykyjä. Vähimmillään Puolustusvoimien virka-apuun liittyvät haasteet tarkoittavat erilaisia ilmoitusvelvoitteita ja poikkeavia virka-apumenettelyjä, jotka edellyttävät valtakunnassa annettuun virka-apuun nähden erityistä oikeudellista harkintaa ja kokonaisuuteen liittyvää harjoittelua.

Lounais-Suomen poliisilaitos korostaa, että poliisin tulee kyetä reagoimaan kaikkiin sisäistä tai kansallista turvallisuutta vaarantaviin tapahtumiin, oli kyse sitten laaja-alaisesta vaikuttamisesta, laittomasta tiedustelusta, sabotaasista, terrorismista, vakavasta rikollisuudesta tai onnettomuuksista. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan poliisin tulee huolehtia muun muassa siitä, että viranomaisilla on kyky ja edellytykset toimia kaikenlaisissa, vaikeastikin ennakoitavissa tilanteissa, jotka saattavat olla pitkäkestoisia.

Toimivaltasäännökset valtakunnan poliisin sekä Ahvenanmaan poliisiviranomaisen välillä eivät ole kaikilta osin yksiselitteisiä mm. aluevalvontalain sekä poliisin sopimusasetuksen osalta ja niitä tulisi tarkastella ja saattaa tarvittavilta osin nykytilannetta vastaavaksi. Lisäksi Ahvenanmaahan liittyy kielellisiä velvoitteita, jotka voivat hankaloittaa yhteistoimintaa valtakunnan poliisin ja Ahvenanmaan poliisiviranomaisen välillä.

Nuoriso- ja katujengirikollisuus

Nuorten ja alle 15-vuotiaiden tekemäksi epäiltyjen rikosten ja rikollisten tekojen kehitys on hälyttävää. Teot ovat aiempaa vakavampia ja poliisi joutuu puuttumaan yhä nuorempien rikolliseen tekoon epäiltyjen toimintaan. Nuorten tekemissä väkivaltarikoksissa korostuu uhrin nöyryyttäminen, kuten rikosten kuvaaminen ja jakaminen sosiaalisessa mediassa. Nuorten rikoskierteen jatkumossa ikäjanaa tarkasteltaessa nuorena tehdyt rikokset edeltävät usein myöhempää osallisuutta jengirikollisuudessa ja järjestäytyneessä rikollisuudessa. Käytännössä on kuitenkin havaittu, että osa nuorista siirtyy suoraan vakavampaan rikollisuuteen ilman poliisin rekisterimerkintöjä aiemmasta rikollisesta toiminnasta. Osa rikoksia tekevistä nuorista ryhmittyy erilaisiin lyhytkestoisiin ryhmiin, jonka puitteissa syyllistytään rikolliseen toimintaan ilman erityistä yhteen sitovaa agendaa tai ajatusmaailmaa.

Tilastollisesti Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella nuorten väkivalta- ja ryöstörikokset ovat vähentyneet vuoden 2025 aikana verrattuna vuosiin 2023 ja 2024. Poliisi on kohdistanut aktiivisesti nuoriin kohdistuvia toimenpiteitä, joita ovat olleet muun muassa valtakunnallinen poliisin ja koulujen yhteistyömalli, lastensuojelun sijoituspaikkayksiköiden ja poliisin väliseen yhteistyöhön kohdistetut poliisivirat sekä matalan kynnyksen jalkautuminen nuorten pariin. Poliisin partiot jalkautuvat suunnitelmallisesti ja kattavasti alueen kouluihin. Poliisilaitos toteuttaa valtakunnallisen koululaisten valistukseen keskittyvän ”Koulu25” -hankkeen. Poliisilaitoksen nuorten rikosten ehkäisemiseen ja tutkintaan liittyvät ryhmät on keskitetty yhden johdon alaisuuteen, joka mahdollistaa nuorisorikollisuuteen puuttumisen koordinoidusti ja tehokkaasti jo rikoskierteen alkuvaiheessa.

Toimintaa ohjaa nuorisorikollisuuden torjuntaohjelma ja periaate, jossa koko poliisiyksikön henkilöstö omalla tehtäväalueellaan tiedostaa, millä lailla säädetyillä toimenpiteillä kullakin osa-alueella on mahdollista puuttua ja ennalta estää nuorisorikollisuutta.

Nuorisorikollisuuden tehokas ennaltaehkäisy ei ole mahdollista ilman riittävää tilannekuvaa ja tietoa henkilöistä, jotka ovat ajautumassa rikoskierteeseen. Tunnistaminen ei voi perustua pelkästään poliisin havaintoihin ja rekisteritietoihin vaan tietoa tulee olla saatavilla myös esimerkiksi kuntien kasvatus- ja nuorisotoimesta sekä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Lainsäädännön tulisi mahdollistaa tiedonsaanti matalalla kynnyksellä ja erilaisilla ilmoitusvelvollisuuksilla jo ennakoivasti.

Lastensuojelun lakisääteiset keinot ovat joissain tapauksissa riittämättömiä alle 15-vuotiaiden kaikkien vakavimpia rikoksia toistuvasti tekevien osalta. Äärimmäisissä tapauksissa tulisi olla mahdollisuus käyttää suljettuja lastensuojelulaitoksia. Myös 15-17 -vuotiaiden osalta suljettu lastensuojelulaitos lienee tutkintavankilaa tarkoituksenmukaisempi rajoituskeino, jos tutkinnalliset syyt eivät muuta edellytä.

Lainsäädännön kehittämisessä on huomioitava, miten viranomaiset voivat puuttua alle 15-vuotiaiden rikoksiin. Voimassa olevan lainsäädännön keinot esimerkiksi lastensuojeluviranomaisten osalta eivät kaikkien nuorten osalta riitä katkaisemaan rikoskierrettä ja takaamaan nuorten turvallista kasvua.

Järjestäytynyt ja vakava rikollisuus

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen puuttumisen tulee olla valtakunnallisesti koordinoitua, jotta viranomaistoimenpiteillä on mahdollista vaikuttaa laajasti rikollisryhmään lopullisena tavoitteena ajaa kyseisen ryhmän lakkauttamiskannetta edellytysten täyttyessä. Esimerkkejä lakkautuskanteen onnistuneesta soveltamisesta edustavat United Brotherhood ja Cannonball MC -rikollisryhmien lakkauttaminen.

Järjestäytynyt rikollisuus kansainvälistyy edelleen ja laajenee uusiin rikoslajeihin, kuten tietoverkkojen avulla tapahtuvaan rikollisuuteen. Suomessa tulisi varautua lainsäädännöllisesti tulevaisuudessa myös viranomaisiin kohdistuvaan yhä vakavampaan maalittamiseen ja jopa väkivaltaisiin iskuihin, kostona poliisin tai muiden viranomaisten tekemistä toimista.

Järjestäytynyt rikollisuus on pääsääntöisesti piilorikollisuutta, joka ei paljastu ilman poliisin tiedonhankintaoperaatioita. Poliisilla tulee olla tehokkaat ja ajantasaiset suorituskyvyt rikostiedusteluun, jotta poliisi kykenee jo ennalta estämään kansainvälistyvän järjestäytyneen rikollisuuden yhteiskunnalle aiheuttamia uhkia. Järjestäytyneen rikollisuuden tehokas torjunta edellyttää lisäksi viranomaisten välisen tiedonvaihdon lainsäädännön kehittämistä siten, että relevantit tiedot ovat aina toimitettavissa vastuuviranomaiselle.

Järjestäytyneeseen rikollisuuteenkin kiinteästi liittyvän huumausainerikollisuuden ja siihen liittyvien lieveilmiöiden torjumiseksi on tärkeää, että asia huomioidaan esimerkiksi konkreettisia toimia sisältävällä kansallisella huumausainerikosten torjuntaohjelmalla.

Poliisilaitos pitää tärkeänä toimeenpanna tehokkaasti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025-2030 annettu valtioneuvoston periaatepäätös sekä asiaa koskevat lainsäädäntöhankkeet.

Väkivaltaiset ääriliikkeet ja terrorismi

Ääriliikkeiden toiminta näkyy Lounais-Suomen poliisilaitoksen toiminta-alueella esimerkiksi seksuaalivähemmistöihin ja uskonnollisiin yhteisöihin kohdistuvina uhkaavina tekoina ja omaisuusrikoksina. Poliisin toiminnassa on havaittu myös ääriajattelua edustavien ryhmittymien muodostumista esimerkiksi kamppailulajien ympärille. Ääriliikkeet harjoittavat myös vastakkaisten ääriliikkeiden toiminnan häiritsemistä esimerkiksi mielenilmausten yhteydessä. Muun aktivismin osalta voidaan tuoda esiin muun muassa metsästysseurojen toimintaan kohdistuvat vahingonteot.

Yhteiskuntaan integroitumisen osalta huolta aiheuttaa tiettyjen alueiden väestökehityksen homogeenisyys ja havainnot ns. varjoyhteiskuntien synnystä. Signaalit varjoyhteiskunnan muodostumisesta voivat näkyä muun muassa varhaiskasvatus- ja kouluviranomaisille siten, että lisääntyvä määrä maahanmuuttajataustaisista lapsista käy kotikoulua tai perustettava päiväkoti on todellisuudessa tarkoitettu ainoastaan tietyn uskontokunnan lapsille. Yleisellä tasolla yhteiskunnan palveluiden ulkopuolelle jäävät, ei-integroituvat henkilöt tulevat myöhemmin monin eri tavoin esille poliisitoiminnan yhteydessä. Kehityssuunta tarjoaa otollisen kasvualustan esimerkiksi katujengien ja muun järjestäytyneen rikollisuuden kasvulle.

Erilaisten varjoyhteiskuntien muodostumisen ehkäiseminen mutta myös alueellisen väestörakenteen tasapainottaminen ja integraation lisääminen edellyttävät laajaa moniviranomaisyhteistyötä. Poliisin osalta on keskeistä, että poliisilla on riittävät resurssit, joiden avulla poliisi voi kohdistaa valituille alueille näkyvää jalkautuvaa poliisitoimintaa, jossa toimitaan jokapäiväisessä luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa.

Yhteenveto

Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on voimakkaassa muutoksessa. Lounais-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan tiedossa oleviin ja uusiin ilmiöihin on kuitenkin mahdollista reagoida tehokkaasti. Reagointia nopeuttaa ja toimintaa tehostaa toimintaympäristön edellyttämän toimivaltuuslainsäädännön säätäminen. Poliisin tehtäväkenttä on turvallisuusympäristön muutoksen myötä laajentunut ja poliisilla tulee olla korkea operatiivinen valmius myös uudenlaisten uhkien ja rikosilmiöiden torjuntaan. Tehokas ja ennalta estävä toiminta edellyttävät riittäviä toimivaltuuksia ja keinoja hankkia tietoja rikollisesta toiminnasta esimerkiksi tiedustelumenetelmin ja vaihtamalla tietoja matalalla kynnyksellä eri viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Sisäisen turvallisuuden selonteon toimenpiteiden ja linjausten voidaan todeta kattavan pitkälti poliisin tunnistamia tarpeita. Ennaltaehkäisyyn ja rikosvastuun toteutumisen kannalta poliisilaitos pitää erityisen tervetulleina lainsäädännön ja toimivaltuuksien kehittämiseen liittyviä toimia.

Lopuksi Lounais-Suomen poliisilaitos toivoo, että rikosprosessia ja esitutkintaviranomaisten toimintaa koskevaa lainsäädäntöä kehitetään, kuten selonteossa esitetään.

Esitutkintaa koskeva lainsäädäntö ja erityisesti esitutkinnan toimittamistapaa koskeva lisääntyvä sääntely on usein prosessia hidastavaa. Poliisin suotuisasta resurssikehityksestä huolimatta toiminnan tehostumista hidastaa esitutkintaprosessin jatkuva monimutkaistuminen. Toisaalta myös vaatimus siitä, että myös kaikki vähäiset rikokset tutkitaan pääsääntöisesti täysimittaisessa esitutkinnassa, on prosessiekonomialtaan haastava. Lounais-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan ns. esitutkintapakkoa tulisi lieventää luopumalla velvollisuudesta tutkia pääsääntöisesti kaikki vähäisetkin rikosasiat täysimittaisessa esitutkinnassa tai ainakin keventää rikosprosessia näiden osalta. Uudistuksella turvattaisiin osaltaan poliisin resurssien tehokas käyttö haitallisimman ja vahingollisimman rikollisuuden torjuntaan ja mahdollistettaisiin esimerkiksi kiireellisesti tutkittavien ja priorisoitujen tekojen osalta rikosvastuun tehokkaampi toteutuminen.

Prosessien virtaviivaistaminen ja selonteossa esitetyn mukainen poliisin resurssien lisääminen mahdollistavat sisäisen turvallisuuden kehittymisen suotuisaan suuntaan myös muuttuvassa turvallisuus- ja toimintaympäristössä ja mahdollistavat poliisin korkean operatiivisen vasteen vuoden jokaisena hetkenä.

Markus Laine, Poliisilakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 10.02.2026 klo 10:11. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Kirjoita tähän

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus

Lounais-Suomen poliisilaitos
Eerikinkatu 40-42, PL 51, 20101 Turku
kirjaamo.lounais-suomi@poliisi.fi
Puhelin 0295 440 501, Faksi 0295 411 679, poliisi.fi